

Ergenlerde Covid-19 Süreci ve Sosyal Kaygı Bozukluğu

Hatice ŞİNGİR¹, Ayşenur AYVAZ², Büşra TONGA³

¹Gazi Üniversitesi, Ankara, TÜRKİYE

<https://orcid.org/0000-0002-1316-5977>

²Gazi Üniversitesi, Ankara, TÜRKİYE

<https://orcid.org/0000-0001-8986-3352>

³Gazi Üniversitesi, Ankara, TÜRKİYE

<https://orcid.org/0000-0002-0290-3508>

Email: hkaracanta@gazi.edu.tr, aysenurayvaz123@gmail.com, tongabusraa@gmail.com

Türü: Araştırma Makalesi (Alındı: 05.03.2021 - Kabul: 14.03.2021)

Öz

Bu çalışmada ergenlerin Covid 19 korkusu ile sosyal kaygıları arasındaki ilişkilere bakılmıştır. Geçtiğimiz yılda bireylerin yaşamına aniden giren Covid 19, maalesef sosyal izolasyon da dahil olmak üzere bazı tedbirlerin alınmasını gerekli kılmakta; yalnız hastalanma kaygısını değil bu çalışmanın değişkenlerinden biri olan sosyal kaygı ile de ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Araştırma 12- 19 yaş arasındaki 468 birey üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada Bakıoğlu, Korkmaz ve Ercan (2020) tarafından Türkçeye uyarlanan Covid 19 korkusu ölçeği ve Aydın ve Sütçü (2007) tarafından Türkçeye uyarlanan ergenlerde sosyal kaygı ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Covid 19 ile sosyal kaygı arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca Covid 19 kaygısı ve sosyal kaygı değişkenlerinde cinsiyet açısından da fark görülmüştür. Son olarak ergenlerde Covid 19 kaygısının sosyal kaygıyı yordadığı bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Covid 19 korkusu, sosyal kaygı, ergen

Covid-19 Process and Social Anxiety Disorder in Adolescents

Abstract

In this study, the relationships between adolescents' fear of Covid 19 and their social concerns were examined. Covid 19, which has suddenly entered the lives of individuals in the past year, unfortunately, makes it necessary to take some measures, including social isolation; It is thought to be related not only to illness anxiety but also with social anxiety, which is one of the variables of this study. The study was conducted on 468 individuals between the ages of 12 and 19. In the study, Fear of COVID-19 Scale adapted to Turkish by Bakioğlu, Korkmaz, and Ercan (2020) and the social anxiety scale for adolescents adapted to Turkish by Aydın and Sütcü (2007) were used. As a result of the research, it was found that there is a significant relationship between Covid 19 and social anxiety. In addition, there was a difference in terms of gender in the variables of Covid 19 anxiety and social anxiety. Finally, it was found that Covid 19 anxiety predicts social anxiety in adolescents.

Keywords: Covid 19 anxiety, social anxiety, adolescent

Giriş

Tarih boyunca Dünya, birçok salgın hastalığa şahitlik etmiş, yaşanan her salgın hastalık birçok insanın ölümüne neden olmuş, insanları farklı yönlerden etkilemiştir. Bazı büyük salgın hastalıklara bakıldığında; ilk olarak 1347-1351 yılları arasında etkin olan bubonik veba (kara ölüm) ile karşılaşmakta, daha sonra 1520’de çiçek hastalığı, 1918-1919’da İspanyol gribi, 1981’de ortaya çıkan ve hala devam eden HIV virüsü, 2002-2003’te SARS, 2009-2010’da domuz gribi, 2012’de MERS ve 2014-2016’da görülen Ebola bunlara örnek verilebilir.

Son zamanlarda Dünya, yeni bir salgınla baş etmeye çalışmaktadır. İlk vakaların 17 Kasım 2019’da Çin’in Wuhan kentinde görüldüğünün bildirilmesi ile başlayan hastalık, üç ay gibi kısa bir sürede tüm Dünya’yı etkisi altına almıştır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 11 Mart 2020’de, bu durumu pandemi olarak ilan etmiştir. Yüksek ateş, kas ağrıları, halsizlik, kuru öksürük, tat ve koku kaybı gibi belirtiler gösteren Covid 19 ‘un henüz kesin bir tedavi yöntemi olmasa da aşı çalışmaları olabildiğince hızlı olarak devam etmektedir. Fakat Covid-19 için geliştirilen aşuların kısa sürede kullanım onayı alması, insanları bu konuda iki farklı düşünceye sahip olanlar olarak ayırmıştır. Bazı bireyler aşuların pandemini bitmesi için bir ümit ışığı olarak görürken diğerlerinin aşı yaptırma konusunda endişeleri olduğu görülmektedir. İdeal bir aşı, uzun süreli bağışıklık sağlamanın yanı sıra yan etkisiz, düşük maliyetli ve kolay ulaşılabilir olmalıdır (Topçu ve Nasuhbeyoğlu, 2020). Faz çalışmalarını henüz tamamlanmadan onay alması, uzun süreli yan etkilerinin tam olarak bilinmemesi, aşının yetmeyeceğine dair endişeler gibi etkenler bireylerde aşı ile ilgili bazı korkular yaratmaktadır.

Türkiye’de ilk vakanın 11 Mart 2020 tarihinde görülmesinin ardından bazı tedbirler alınmış; 12 Mart 2020’de ilk ve orta dereceli okullar ile üniversitelerde eğitime ara verilerek 20 yaş altı ve 65 yaş üzerine sokağa çıkma sınırlandırması getirilmiştir. Okulların uzaktan eğitime geçmesi ve işyerlerinin çalışanlarına evden çalışma olanağı sunmaları hayatın “online” sistemlere bağlı olarak yaşanmasına neden olmuştur. Ülkede kapsamlı bir sokağa çıkma yasağı olmasa da hafta sonları büyük şehirlerde ve belirlenen özel günlerde tüm ülkede sokağa çıkma kısıtlamalarına gidilmiştir. Bundan başka salgınla mücadele için ülke sınırları kapatılmış, seyahat kısıtlaması getirilmiş, turizm etkinliği ve ticari etkinlikler çok azalmıştır. Covid-19’un bireylerin yaşamına girmesiyle artık normaller de anlamını değiştirmeye başlamış özellikle virüsün bulaşma riskini azaltan etkenlerden biri olan mesafe, hayatın her alanında uygulanması gereken temel bir kural haline gelmiştir. Covid 19 beden sağlığı ile mental sağlığı da etkilemektedir.

Sosyal izolasyon, birey ile toplum arasında kısmi ya da tam temas yoksunluğunu ifade etmekte (Üstün, 2020), bireyin yaşam biçimini ve alışkanlıkları değiştirmekte bunun sonucunda bireylerde çeşitli fizyolojik ve psikolojik sıkıntılar meydana gelmektedir. Zorunlu izolasyon sosyal ilişkileri azaltmış ve yalnızlık duygusunu artırmıştır. Sosyal ilişkilerin bireylerin ruh sağlığı açısından oldukça önemli olduğu gerçeğinden hareketle, bu ilişkilerin azalmasının depresyon, anksiyete gibi çeşitli psikolojik sorunlara yol açacağı beklenebilir.

İnsanlar beklenmedik, ani bir durum karşısında paniğe kapılır ve ne yapacaklarını bilemez hale gelebilirler. Kaygı, panik, belirsizlik ve risk; dünya genelinde hem bireysel hem toplumsal düzeyde bir korku kültürü oluşturmaktadır (Yıldırım, 2020). Özellikle salgının ortaya çıkışı ve vaka sayılarının günden güne artması sonucu bireylerde korku, endişe ve stres düzeyinin arttığı görülmüştür. Memiş Doğan ve Düzel (2020), araştırmalarında çalışmaya

katılanların çoğunluğunun ailelerinin/tanıdıklarının virüse yakalanmasından korktuklarını göstermişlerdir. Yapılan bazı çalışmalar (Aykut ve Soner, 2020; Çelebi, 2020; Göksu ve Kumcağız, 2020; Lima vd., 2020; Rubin ve Wessely, 2020), salgın hastalıkların yaşamını olumsuz yönde etkilediğini ve bireylerde kaygıyı artırdığını göstermiştir.

Bu salgın toplumsal düzeni, ekonomiyi, sağlık alt yapısını etkilemekte olup, belirsizlik ve korkuyu egemen kılan küresel çapta bir krize yol açmıştır. Özellikle ergenlerde dışarı çıkamamaktan ve sosyalleşememekten dolayı depresyona girme gibi psikolojik sorunlar yaşadıkları belirtilmektedir (Aykut ve Soner, 2020).

Bilindiği gibi ergenler döneme özgü olarak kendileriyle çok ilgilidirler. Bu durum da bazı ergenlerde psikolojik bir sorun olarak kabul edilen sosyal kaygıya yol açabilmektedir. Sosyal kaygı, bireyin başkaları tarafından değerlendirileceği durumlardan korkarak kaçınması şeklinde tanımlanabilir (Dilbaz, 1997). Topluluk önünde konuşma yapmak, işyerinde üstleriyle konuşmak, yabancılarla iletişim kurmak gibi durumlar bireyi kaygılandırmakta; bu kaygı bazı kişilerde hafif bir şekilde yaşanabilirken bazı bireylerde ise belirgin ve aşırı derecede yaşanabilmektedir (Yılmaz, Şar ve Civan, 2015). Kaygı yaşayan kişide kendine yönelik dikkatte artış, çarpıntı, terleme, titreme, yüz kızarması, gerginlik, bayılma hissi, baş dönmesi ve kulak çınlaması gibi belirtiler görülmektedir (Mercan,2007). Kaygılı bireyler sürekli hata yapma korkusu yaşamaktadırlar. Kaygının belirli bir düzeye kadar normal kabul edilebileceği gibi sosyal kaygı da hemen her bireyde görülebilir. Fakat yüksek düzeyde kaygı yaşayan bireyler başkalarıyla iletişimde sorun yaşamakta; yaşanan bu durum sosyal kaygı bozukluğu olarak adlandırılmaktadır (Akboğa ve Gürkan, 2019). Sosyal kaygısı olanlar eleştiriye karşı aşırı duyarlılık göstermekte; benlik saygıları olasılıkla düşük ve toplumsal ilişki becerilerinde eksiklik yaşamaktadırlar. Bu bireyler toplum içinde konuşmayı başlatamamakta, diğer bireylerle göz temasından kaçınmakta, az konuşup yanıt vermekte gecikmektedirler. Kendilik farkındalıkları yüksek olduklarından başkalarının kendileri hakkındaki düşünceleriyle çok ilgilidirler (Parmaksız, 2019).

Sosyal kaygı bozukluğunu açıklayan çeşitli kuramsal yaklaşımlar bulunmaktadır. Gabbard (1994), Psikanalitik kurama göre, bilinçdışı itilmiş dürtülerin bilince çıkma olasılığına karşı savunma mekanizmalarının etkisiyle kaygı bozukluklarının meydana geldiği belirtilmektedir (Akt.Köse,2017). Freud fobik davranışları, herkesi korkutabilecek ancak kaygılı kişilerin daha çok etkilendiği evrensel ve kapalı alanda, açık alanda kalma gibi bazı kişilerin yaşadığı özgül korkular olarak ikiye ayırmıştır (Geçtan, 2002). Gabbard (1992), Sosyal kaygı bozukluğu utanç, suçluluk ve ayrılma anksiyetesi olarak 3 ana başlıkta incelenmektedir Utanma, sosyal kaygı bozukluğu yaşayan insanlarda oldukça yaygın görülen bir duyguyken suçluluk, başkalarının kendileriyle ilgilenmeleri için bilinçdışı saldırgan bir arzu dolayısıyla tüm rakiplerini yok etmek istediklerini fakat kendilerini yetersiz gördükleri için utançla birlikte ortaya çıkan bir duygudur. Ayrılma anksiyetesi ise sosyal kaygılı bireyin, bağımsız olma ve diğer insanlarla kaynaşmayı bilinçdışı olarak yakınlarının sevgisini kaybetme anlamına geldiğini düşünmesidir (Akt.Köse,2017).

Kaygıyı açıklayan bir başka görüş olan Davranışçı kurama göre fobiler, klasik koşullanma sonucu öğrenilen korku kaçınma tepkisine yol açmakta edimsel koşullanmayla süreklilik kazanıp pekişmektedir (Köse,2017).

Bilişsel model, bireyin durumu algılamasının sosyal kaygı oluşumunda ya da hiç değilse artışında etkili olduğunu ifade etmektedir (Çakır, 2010). Kaygılı bir birey, dünyayı tehlikeli ve güvensiz bir yer olarak algılamakta dolayısıyla tehlikeli durumlar dikkatlerini daha çok

çekmektedir. Ayrıca kaygılı bireyler, belirsiz durumları olumsuz olarak yorumlama eğilimindedirler. Clark ve Wells (1995), sosyal kaygı bozukluğu olan kişilerin diğerlerince olumsuz değerlendirilme olasılığına yönelik dikkat kayması yaşadıkları, bunun sonucunda dikkatlerini çevrelere değil de kendilerine yönelttiklerini ileri sürmektedirler.

Sosyal kaygının oluşumunda aile okul arkadaş gibi çevresel ve kalıtsal faktörler birlikte etkilidir (Zorbaz, 2013). Sosyal kaygı yaşayan bireylerin ebeveynleri genellikle fazla kontrolcü buna karşı sevgilerini gösteremeyen, aşırı denetleyici ve reddedici tutumlar sergilemektedirler. Çocuklarını toplumsal etkinliklere katılmaya teşvik etmeyen, başkalarının düşüncelerine fazla önem veren, utandırarak ve eleştirerek disiplin sağlayan bu ebeveynler çocuklarda ömür boyu sürebilecek uyum bozukluklarına sebep olmaktadır. Eldoğan ve Tunçel (2017) çalışmalarında, sosyal kaygı belirtileri yüksek bireylerin kuralcı, küçümseyici ya da aşırı koruyucu ebeveynlik stilini daha çok deneyimlediklerini belirtmektedirler. Kallek (2019), sosyal kaygı belirtilerinin babaya ilişkin aşırı koruyuculuğu yordadığını göstermiştir. Sosyal kaygı bozukluğu olan kişilerde genetik faktörlerin etkili olduğu, bu kişilerin ailedeki başka bireylerde de aynı sorunun olduğu gözlenmiştir (Mercan, 2007). Ayrıca kaygı bozukluğu olan anne babaların çocuklarında kaygı, çekingenlik gibi sorunlar bu bozukluğu olmayanlara göre daha çok görülmektedir.

Kaygı bozukluğu açısından cinsiyet arasında fark olup olmadığına bakıldığında farklı araştırma sonuçları görülmekte; Yılmaz (2019) çalışmasında, sosyal kaygı düzeyinde cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu bulgunun öğrencilerin kız ve erkek olarak sürekli aynı sosyal ortamlarda aynı görevleri yerine getirmeleriyle açıklanabileceğini ifade etmektedir. Bir başka çalışmada ise Memik, Yıldız ve Tural (2011), cinsiyetler arasında fark olduğunu; sosyal fobinin yaygınlık oranının kadınlarda %17 iken erkeklerde %10 olduğunu belirtmektedir. Araştırmacılar bu duruma toplumun kadın ve erkeklerden beklentilerinin farklı olması, kadınların erkeklerden daha çekingen ve utangaç olmalarının kabul görmesinin neden olabileceğini belirtmişlerdir.

Sosyal durumlarda mahcup olmaktan çekinme, yakınlaşmada zorluk yaşama ve sosyal ilişkiler kurarken zorlanmalar gibi belirtileri sahip olan sosyal kaygı, bu durumu başlatıcı bir etken olmaksızın geç çocukluk ve genç erişkinlik yıllarında ortaya çıktığı görülmektedir (Yüksel, 2006). Ergenlik döneminde birey dış görünüşüne, sosyal çevresine ve kendisi ile ilgili yorumlara oldukça önem vermektedir. Bu dönemde geçici sosyal kaygı, bireyin gelişimi için normal bir durumdur. Ancak bu durumun kronikleşmesi ve aşırı dereceye ulaşması, bireyin hayatını olumsuz yönde etkileyen bir bozukluğa dönüşebilmektedir. Covid 19 korkusunun ve sosyal izolasyonla beraber zorunlu iletişim engelinin ergenlerde başka bazı psikolojik sorunlar gibi sosyal kaygı düzeyini ile de ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Covid-19, bireylerin yaşamına hiç beklemedikleri bir anda giren, hala yaşamı her yönden etkilemeye devam eden, tüm Dünya’da pandemi ilan edilmesine neden olan bir virüstur. Hastalığa yakalanma olasılığı yalnızca hastalığa ilişkin kaygıyı tetiklememekte; virüsün yayılma hızını engellemek amacıyla alınan tedbirler sosyal yaşamı da olumsuz yönden etkilemekte bu durumun sosyal kaygı ile de ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Alınan tedbirlerin başında gelen sosyal izolasyon ile bireyin toplumdaki diğer bireylerle olan iletişimi az ya da çok engellendiğinden; bu olumsuz sosyal koşulların kaygı düzeyini arttırması olası görülmektedir.

Bu araştırmanın amacı, ergenlerin Covid-19 korkuları ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi saptamak olarak belirlenmiştir. Araştırmanın bir diğer amacı da araştırma değişkenleri açısından cinsiyet farklılıklarının olup olmadığının sorgulanmasıdır. Bundan başka Covid-19 korkuları sosyal kaygı düzeylerini ne derece yordadığına bakılmıştır. Çalışmanın literatüre katkı sağlaması amaçlanmaktadır. Araştırmada kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

- a) Ergenlerin covid-19 kaygıları ile sosyal kaygıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- b) Ergenlerin covid-19 kaygıları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- c) Ergenlerin sosyal kaygıları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- d) Ergenlerin covid-19 kaygıları sosyal kaygılarını ne derece yordamaktadır?

Materyal ve Metod

Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada genel çerçevede ergenlerin Covid-19 korkularını ve sosyal kaygı bozukluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi saptama amaçlı betimsel tarama modeli kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırma 12- 19 yaş arasındaki 466 ergen üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılanların 293'ü kadın, 172'si erkektir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada araştırmacılar tarafından hazırlanan ve katılımcıların cinsiyet, yaş bilgilerinin alındığı kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Bu formda ayrıca katılımcılardan pandemi nedeniyle ebeveynlerinin işsiz kalıp kalmadığı da sorulmuştur. Araştırmada ergenlerin Covid-19 korkularını ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla Covid-19 korkusu ölçeği ve Ergenlerde Sosyal Kaygı Ölçeği kullanılmıştır.

Covid-19 Korkusu Ölçeği: Ahorsu ve ark. (2020), tarafından geliştirilen Covid 19 korkusu ölçeğinin, Bakioğlu, Korkmaz ve Ercan (2020) tarafından Türkçeye uyarlama çalışması yapılmıştır. Tek boyut ve 7 maddeden oluşan beşli likert tipi (1= Kesinlikle Katılmıyorum, 5= Kesinlikle Katılıyorum) bir ölçektir. Türkçe uyarlamasında doğrulayıcı faktör analizi, madde analizi yapılarak Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenilirliği için iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) .88 olarak bulunmuştur. Bu çalışma için ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) .88 olarak bulunmuştur.

Ergenler İçin Sosyal Kaygı Ölçeği (ESKÖ): La Greca LJ, Lopez N (1998) tarafından geliştirilen ve Aydın ve Sütcü (2007) tarafından Türkçeye uyarlanan Ergenler için Sosyal Kaygı Ölçeği, 22 madde (3 maddesi değerlendirmeye katılmıyor) 18 maddeyi içeren 3 alt ölçekten (Olumsuz Değerlendirilme Korkusu (ODK), Genel Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma (G-SKHD) ve Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma) oluşmaktadır. Ölçeğin güvenilirliği için iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) .88, bu çalışmada iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) .86 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Veriler SPSS 24 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada Covid-19 ve Sosyal kaygı ölçeklerinin tüm örneklem için ortalaması elde edilmiştir. Ölçek puanlarının cinsiyete göre farkını görmek için bağımsız gruplar için t testi yapılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Tekniği ile korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Covid 19 korkusunun sosyal kaygı üzerindeki etkisine regresyon analizi ile bakılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın yalnızca sosyal ağları kullanan kişilere çevrimiçi anket uygulaması yoluyla uygulanmış olması araştırmanın sınırlılığdır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın amaçlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. İlk olarak katılımcılara ait sosyo-demografik özelliklere ilişkin bilgiler Tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Sosyo Demografik Özellikler

Değişkenler	n	%
Cinsiyet		
Kadın	293	62.7
Erkek	172	36.8
Yaş		
12	3	.6
13	12	2.6
14	80	17.1
15	85	18.2
16	98	21.0
17	119	25.5
18	57	12.2
19	13	2.8
Pandemi Nedeniyle Ebeveyyelerinizden Bir ya da İki İşi Kaldı mı?		
Yalnız Biri	51	10.9
Her ikisi de	9	15.0

Ortalamalar Arası Farklar

Covid 19 Ölçeğinin tüm örneklem için ortalaması 15.47'dur (SS=5.38). Ölçek maddeleri 5'li likert tipi derecelendirmelere sahip olduğundan örneklemde Covid 19 korkusunun ortalamasının altında bir düzeyde olduğu görülebilir. Ölçekten alınan puanların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını görmek için bağımsız gruplar için t testi yapılmıştır. Bulgular cinsiyetler arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermiştir (p<.05).

Sosyal Kaygı Ölçeğinin tüm örneklem için ortalaması 40.81'dur (SS=12.86). Ölçek maddeleri 5'li likert tipi derecelendirmelere sahip olduğundan örneklemde Sosyal kaygının ortalamasının altında bir düzeyde olduğu görülebilir. Ölçekten alınan puanların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını görmek için bağımsız gruplar için t testi yapılmıştır. Bulgular cinsiyetler arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermiştir (p<.05).

Değişkenler Arası Korelasyonlar

Değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Tekniği ile korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular, Covid 19 korkusu ile sosyal kaygı (r=.31, p<.01) ve sosyal kaygı ölçeğinin alt ölçekleri olan olumsuz

değerlendirilme korkusu ($r=.25$, $p<.01$), genel durumlarda sosyal kaçınma ve huzursuzluk duyma ($r=.24$, $p<.01$) ve yeni durumlarda sosyal kaçınma ve huzursuzluk duyma ($r=.31$, $p<.01$) alt ölçeklerinin arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Korelasyon katsayıları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Değişkenler Arasındaki Korelasyon Bulguları

	Covid 19	ODK	G-SKHD	Y-SKHD	ESK
Covid 19	1				
ODK ^a	.25*	1			
G-SKHD ^b	.24*	.60*	1		
Y-SKHD ^c	.31*	.59*	.65*	1	
ESK ^d	.31*	.89*	.82*	.85*	1

^a Olumsuz Değerlendirilme Korkusu; ^b Genel Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma; ^c Yeni Durumlarda Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Duyma; ^d Ergenlerde sosyal kaygı; * $p<.01$

Regresyon Analizine İlişkin Bulgular

Korelasyon analizinin ardından Covid 19 korkusunun sosyal kaygı üzerindeki etkisine ilişkin regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Covid 19 ve Sosyal Kaygı Değişkenine İlişkin Regresyon Analizi Bulguları

Yordayıcı	B	β	R ² değ.	Uyarlanmış R ²	Std Hata	F Change
Değişkenler						
Covid19	.75	.31	.102	.10	.11	50.74

* $P<.05$

Tablo 3’te görüldüğü gibi, Covid 19 korkusu sosyal kaygıyı pozitif yönde yordamaktadır. Katılımcıların sosyal kaygılarındaki rolünü kontrol etmek amacıyla analize giren covid 19 korkusu değişkeninin açıkladığı varyans % 10’dur (Fchange [1, 466] =50.74; $p<.05$). .

Tartışma ve Sonuçlar

Bu çalışmada Covid 19 Ölçeği puanların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını görmek amacıyla bağımsız gruplar için t testi yapılmıştır. Bulgular cinsiyetler arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermiştir. Ayrıca Sosyal kaygı ölçeği puanların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına da bağımsız gruplar için t testi ile bakılmış, cinsiyetler arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu bulgular değişkenlere ilişkin diğer araştırmalardan elde edilen sonuçlarla tutarlılık göstermektedir (Bakioğlu ve ark. 2020; Bandelow ve Michaelis, 2015; Çelebi 2020; Çirakoğlu, 2011; Ekiz, İlman ve Dönmez, 2020; Memik ve diğ., 2001; Wang ve diğ., 2020).

Ergenlerin Covid 19 korkuları ile sosyal kaygıları arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Korelasyona ilişkin bulgularda bahsedildiği gibi ergenlerin Covid 19 korkusu ile sosyal kaygı ve sosyal kaygı değişkeninin alt ölçekleri olan olumsuz değerlendirilme korkusu, genel durumlarda sosyal kaçınma ve huzursuzluk duyma ve yeni durumlarda sosyal kaçınma ve huzursuzluk duyma arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğunu görülmektedir. Bu sonuçlar değişkenlere ilişkin önceki çalışmaların sonuçlarıyla aynı doğrultudadır (Aykut ve Soner, 2020; Çelebi,2020; Göksu ve Kumcağız,2020; Lima vd., 2020),

Korelasyon analizinin ardından ergenlerde covid19 korkusunun sosyal kaygıyı yordama düzeyini belirlemek amacıyla regresyon analizi yapılmış; covid 19 korkusunun sosyal kaygıyı pozitif yönde yordadığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar değişkenlere ilişkin önceki çalışmaların sonuçlarıyla aynı doğrultudadır. Yapılan çalışmalarda kaygı bozukluğu gibi ruhsal bozukluğu olanların pandemi dolayısıyla risk grubu olduğu belirtilmekte (Aşkın, Bozkurt ve Zeybek; 2020; Cyrus vd., 2020; Holmes vd., 2020), izolasyonun depresyon, hastalığa yakalanma korkusu, maddi endişeler ve yalnızlık duygusunu arttırdığını gösterilmektedir (Reger vd., 2020; Thunström vd., 2020).

20 yaş altı bireylere uygulanan sokağa çıkma yasağı, enerjilerinin fazla olduğu yaşlarda evden çıkamayan ergenlerde psikolojik sıkıntılara yol açmaktadır. Pandemiden önce daha sosyal olan ergenler, arkadaşlarıyla görüşemediğinden yeterince sosyalleşememektedirler. Ergenlik döneminde görülen duygu durumundaki hızlı farklılaşmalar pandemi sürecinin de etkisiyle artmaktadır (Aykut ve Soner; 2020). Sonuç olarak konuyla ilgili araştırmaların sınırlılığı nedeniyle bu çalışma farkındalık geliştirmek açısından önemli görülmektedir.

Pandemi sürecinde bireyler ve toplum ekonomik olarak da olumsuz etkilenmektedir. Buna yönelik olarak çalışmaya katılan ergenlere pandemi nedeniyle ebeveynlerinden bir ya da ikisinin işsiz kalıp kalmadığına ilişkin soru da sorulmuştur. Çalışmaya katılan 60 ergenin anne ya da babasından birinin (51) ve her ikisinin (9), işsiz kaldığına ilişkin yanıt alınmıştır. Çalışmaya katılan diğer katılımcıların (466) çoğunluğunun bu soruyu yanıtsız bırakmaları nedeniyle analizlerde bu bulgu kullanılmamıştır fakat işsiz kalan ebeveyn oranı %12.88 gibi hiç de az olmayan bir orandır. İlerde yapılacak çalışmalarda bu konunun etkisinin incelenmesi de önerilebilir.

KAYNAKLAR

Akboğa, Ö. F, Gürkan, U. (2019). Gençlerde internet bağımlılığı ile sosyal kaygı bozukluğu arasındaki ilişkinin yaşam doyumu ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6 (6): 443-464.

Ahorsu, D. K, Lin, C-Y, Imani, V., Saffari, M., Griffiths, M. D., Pakpour, A. H. (2020). The fear of covid-19 scale: development and initial validation. *International Journal of Mental Health and Addiction*. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00270-8>.

Aktan, E. (2018). Sosyal medya ve sosyal kaygı: sosyal medya kullanıcıları üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi İletişim Dergisi*, 11 (2): 35-53.

Aşkın, R, Bozkurt, Y, Zeybek, Z. (2020). Covid-19 pandemisi: psikolojik etkileri ve terapötik müdahaleler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Covid-19 Sosyal Bilimler Özel Sayısı*, 37: 304-318.

Aydın, A, Tekinsav Sütçü, S. (2007). Ergenler için sosyal kaygı ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesi, *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 14 (2):79-89.

Aykut, S., Soner, S. (2020). Kovid-19 pandemisi ve travma sonrası stres bozukluğu temelinde sosyal hizmetin önemi. *Toplumsal Politika Dergisi*, 1 (1): 56-66.

Bakioğlu, F., Korkmaz, O., Ercan, H. (2020). Fear of covid-19 and positivity: mediating role of intolerance of uncertainty, depression, anxiety, and stress. *International Journal of Mental Health and Addiction*,1-14

Budak, F., Korkmaz, Ş. (2020). Covid-19 pandemi sürecine yönelik genel bir değerlendirme: Türkiye örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, (1): 62-79.

Clark, D. M., Wells, A. (1995). A cognitive model of social phobia. In R. G. Heimberg, M. R. Liebowitz, D.A. Hope, F.R. Schneier (Eds.), *Social Phobia: Diagnosis, Assessment, and Treatment*: 69-93. Newyork: Guilford Press.

Cyrus, S. H. H, Cornelia Y. I. C, Roger C. M. H., (2020). Mental health strategies to combat the psychological impact of covid-19 beyond paranoia and panic, *Academy of Medicine*, 49(3): 155-160.

Çelebi, G.Y. (2020). Covid 19 salgınına ilişkin tepkilerin psikolojik sağlık açısından incelenmesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 8: 471-483.

Dilbaz, N. (1997). Sosyal fobi. *Psikiyatri Dünyası*, 1 (1): 18-24.

Ekiz, T., İlman, E., Dönmez, E. (2020). Bireylerin sağlık anksiyetesi düzeyleri ile covid-19 salgını kontrol algısının karşılaştırılması. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma*

Dergisi, 6 (1): 139- 154.

Eldoğan, D., Tunçel, E. (2017). Kırılgan narsisizm ve sosyal kaygı bozukluğu: benzerlikler farklılıklar. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 5(11): 426-448.

Geçtan, E. (2002). *Psikanaliz ve Sonrası*. Metis Yayınları.

Göksu, Ö., Kumcağız, H. (2020). Covid-19 salgınında bireylerde algılanan stres düzeyi ve kaygı düzeyleri. *Turkish Studies*, 15(4): 463-479.

Holmes, E. A., O'Connor, R. C., Perry, V. H., Tracey, I., Wessely, S., Arseneault, L., Ford, T., (2020). Multidisciplinary research priorities for the covid-19 pandemic: a call for action for mental health science, *The Lancet Psychiatry*, 7: 547-560. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(20\)30168-1](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(20)30168-1)

Kallek, N. (2019), *Sosyal kaygı belirtilerinin şema terapi modeli açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Şehir Üniversitesi:26-29.

Köse E. (2017), *Sosyal kaygı bozukluğunun erken dönem uyum bozucu şemalar ve ebeveynlik stilleri açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Bilim Üniversitesi:8-9.

La Greca LJ, Lopez N (1998). Social anxiety among adolescents: Linkages with peer relations and friendships. *J Abnorm Child Psychol* 26:83-94.

Lima, C. K. T., de Medeiros Carvalho, P. M., Lima, I. D. A. S., de Oliveira Nunes, J. V. A., Saraiva, J. S., de Souza, R. I., Neto, M. L. R. (2020). The emotional impact of coronavirus 2019-ncov (new coronavirus disease)", *Psychiatry Research*, 287: 112915. <https://doi.org/10.1016/j.psychres>.

Memik, N., Yıldız, Ö., Tural, Ü. (2011). Sosyal fobini yaygınlığı: bir gözden geçirme. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 48: 4-10.

Memiş D., M., Düzel, B. (2020). Covid-19 özelinde korku-kaygı düzeyleri. *Turkish Studies*, 15(4): 739-752.

Parmaksız, İ. (2019). Güvengenlik, öz-duyarlılık ve sosyal kaygı arasındaki ilişkiler. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13 (19): 201-222.

Reger, M. A., Stanley, I. H., Joiner, T. E., (2020). Suicide mortality and coronavirus disease 2019—a perfect storm?, *Journal of the American Medical Association Psychiatry*, doi:10.1001/jamapsychiatry.2020.1060.

Rubin GJ, Wessely S.(2020), *The psychological effects of quarantining a city*. <https://blogs.bmj.com/bmj/2020/01/24/coronavirus-the-psychological-effects-of-quarantining-a-city/> [PubMed] [Google Scholar]

Thunström L, Newbold SC, Finnoff SC, Ashworth M, Shogren JF. (2020). The benefits and costs of flattening the curve for covid-19”. *SSRN Electronic Journal*: 1–17.

Üstün, Ç., Özçiftçi, S. (2020). Covid-19 Pandemisinin sosyal yaşam ve etik düzlem üzerine etkileri: bir değerlendirme çalışması. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi* 25(1): 142-153.

Yıldırım, S. (2020). Salgınların sosyal-psikolojik görünümü: covid-19 (koronavirüs) pandemi örneği. *Turkish Studies*, 15(4): 1331-1351.

Yılmaz, G., Şar, A.H., Civan, S. (2015). *Ergenlerde mobil telefon bağımlılığı ile sosyal kaygı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 2 (2): 20-37.

Yılmaz R. N(2019). *Lise öğrencilerinin sosyal kaygı düzeyi ve problem çözme yaklaşımları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi), Çağ Üniversitesi:35-36.

Zorbaz O. (2013). *Lise öğrencilerinin problemleri internet kullanımının sosyal kaygı ve akran ilişkileri açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi:57-75.